

POKUSNÉ OVĚŘOVÁNÍ 2. pololetí 2018

Hospitační zpráva – souhrn

Zpracovala: Mgr. Silvie Čermáková (Muzeum Vysočiny Jihlava)

12. října 2018 - 5. prosince 2018

Celkem 9 programů

7 x programy realizované pro školy zařazené do projektu

2 x programy realizované pro školy do projektu nezařazené, ale zároveň programy, které byly ve sledovaném období nabízeny v rámci pokusného ověřování podpořeným školám.

Celkem 231 žáků základních škol

Instituce:

Klášter Zlatá koruna (Národní památkový ústav)

Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského

Arcidiecézní muzeum Olomouc

Husitské muzeum v Táboře

Národní muzeum

Národní památník Vítkov

Náprstkovo muzeum afrických, asijských a amerických kultur.

Školy:

ZŠ Soběslav

ZŠ Korunovační Praha

ZŠ Bezručova Bohumín

ZŠ Humpolec

ZŠ Choceň

ZŠ Vítkov Praha

ZŠ Pečky

ZŠ Antonínská Brno

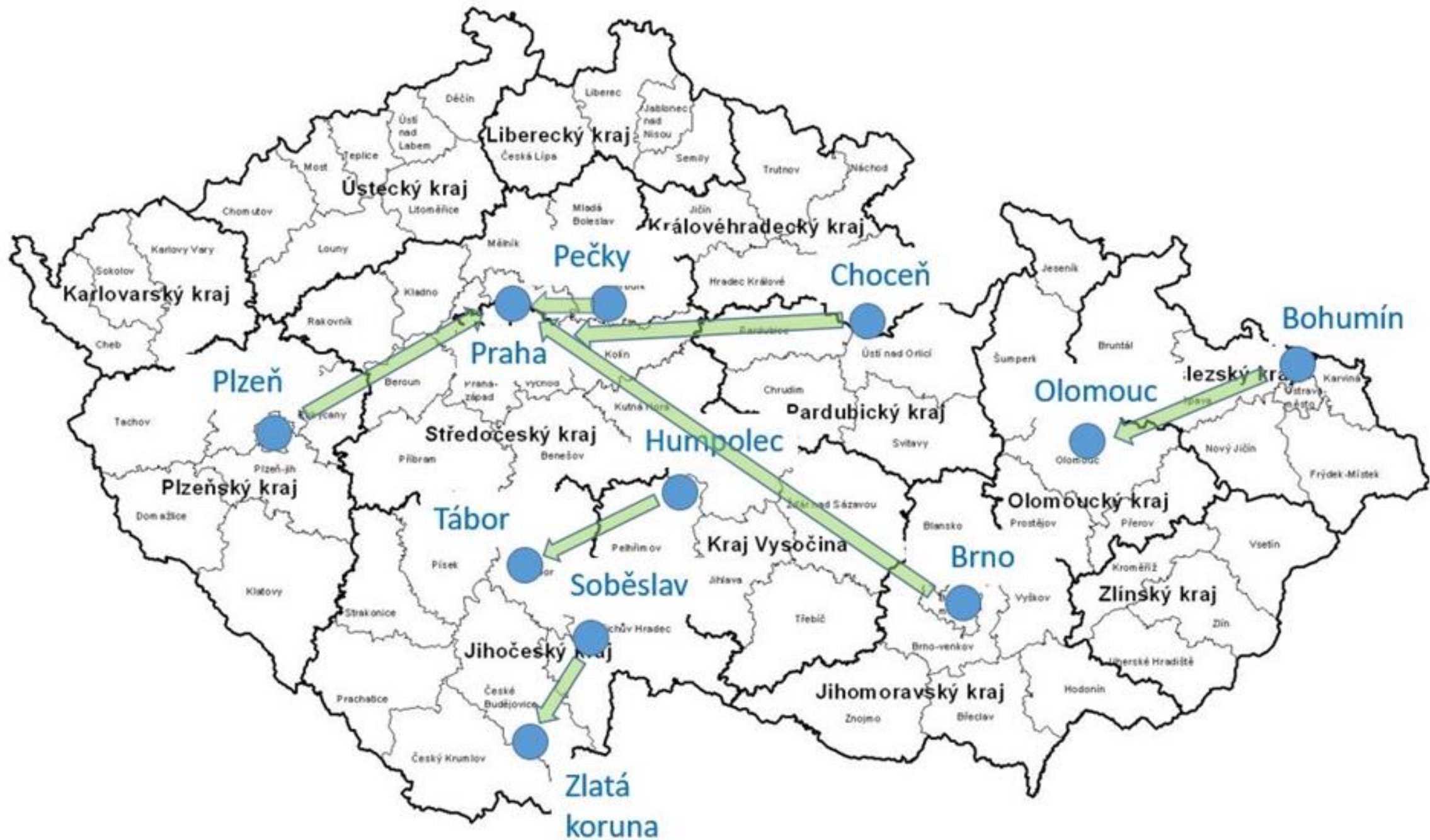
ZŠ Plzeň.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Zlatokorunský orbis pictus	Z babiččiny a mamínčiny aktovky	Petrův ... a jiné	Boží bojovníci	Za zvířaty kolem světa	Český lev se probouzí	Příběh památníku	Putování Severní Amerikou	Ve škole české královny Marie Terezie
Věková skupina	2. ročník ZŠ	2. ročník ZŠ	1. ročník 5. ročník	8. ročník	4. ročník	5. ročník	8. ročník	7. ročník	6. ročník
Počet dětí	49	25	30	21	24	10	23	23	26
Počet lektorů	5	3	1	2	1	1	1	1	1
Délka programu	180 min	90 min	60 min	90 min 90 min	90 min	90min	120min	90min	90min
Pracovní listy ANO/NE	ANO	NE	ANO	ANO	ANO	ANO	NE	NE	ANO
Dílny ANO/NE	ANO	ANO	NE	NE	NE	NE	NE	ANO	NE
Jiné edukační aktivity	ANO	NE	ANO	ANO	NE	NE	ANO	NE	ANO
Místo školy	Soběslav	Praha	Bohumín	Humpolec	Choceň	Praha	Pečky (okr. Kolín)	Brno	Plzeň
Místo konání	Zlatá Koruna	Praha	Olomouc	Tábor	Praha	Praha	Praha	Praha	Praha

ZVOLENÝ POSTUP

Cíl: zmapovat co nejširší možnosti nabízených programů

- Školní skupiny a instituce napříč územím ČR
- Instituce velké i regionální, školy z velkých měst i z malých obcí

Dojezdová vzdálenost

Průměrná dojezdová vzdálenost: 82,3 km

Průměrná dojezdová vzdálenost pouze u škol, které neabsolvovaly program ve svém městě a musely využít dopravu: 105,8 km

Nejdelší dojezdová vzdálenost: 205km

HOSPITAČNÍ ZPRÁVA OBSAHUJE

- Anotace programů
- Popis programu (bodový průchod programem se zaměřením na zmapování vzdělávacích forem a metod)
- Tabulky s přehledným záznamem o návaznosti programů na Rámcové vzdělávací programy - vzdělávací obsahy, vzdělávací oblasti, a rozvíjené klíčové kompetence.
- Tabulky mapující vybrané cíle programu ukazují některé stěžejní možnosti, které program v oblasti stanovení cílů nabízí.
- Výkladové pracovní dotazníky ve dvou verzích - pro žáky a pro učitele.

ANOTACE

Nejčastější obsah: stručný popis programu
informace o jeho délce a formě
cílová věková kategorie žáků
vzdělávací obory, pro které je program vhodný.

Jen některé: vzdělávací oblast, probrané učivo, průřezová témata, tematické okruhy,
metody práce, klíčová slova a výstupy.

Pouze výjimečně: informace o rozvíjených **klíčových kompetencích**.

Instituce uvádějí anotace programů na svých webových stránkách.

Délka a obsah anotací se navzájem liší.

V některých případech jsou v anotaci obsaženy informace o **ceně programu a maximálním počtu žáků**.

Doporučení:

Pro rychlou orientaci ze strany pedagogů lze doporučit pouze stručnou anotaci s přehlednými údaji.

- Název programu
- Anotace (v rozsahu cca do 1000 znaků)
- Časové rozmezí, ve kterém je program nabízen
- Věková kategorie žáků, pro které je program určen
- Délka programu
- Forma programu (případně metody práce s žáky)
- Vzdělávací oblast
- Vzdělávací obor
- Konkrétní učivo – vlastní vzdělávací obsah programu NEBO Klíčová slova
- Rozvíjené klíčové kompetence
- Výstupy programu

POPIS PROGRAMU

Základní údaje o programu:

- název programu a instituce, ve které byl realizován
- název školy, která se projektu zúčastnila
- počet žáků a lektorů
- datum, kdy byl program v rámci hospitace absolvován.

Strukturovaný záznam průběhu programu

Formy

Navštívené programy obsahovaly kromě prohlídky expozice v různé míře všechny základní formy předávání vzdělávacího obsahu:

- frontální přednáška
- komentovaná prohlídka
- samostatná práce v expozicích
- využití interaktivních prvků v expozicích
- práce s pracovními listy

Pouze vhodnou a vyváženou kombinací těchto forem je možné sestavit plnohodnotný vzdělávací program.

Poznámka

Nejčastěji volený **výklad jako edukační nástroj** klade vysoké nároky na profesionalitu i osobnost lektora, náročný je také pro posluchače.

Pokud se stává dominantním prvkem edukace, žáci jsou trvale v roli pasivních posluchačů a program nevyužije jedinečný edukační potenciál autentických předmětů v expozicích, zároveň je zde pak značně vysoké riziko, že nebude dosaženo předpokládaných vzdělávacích cílů.

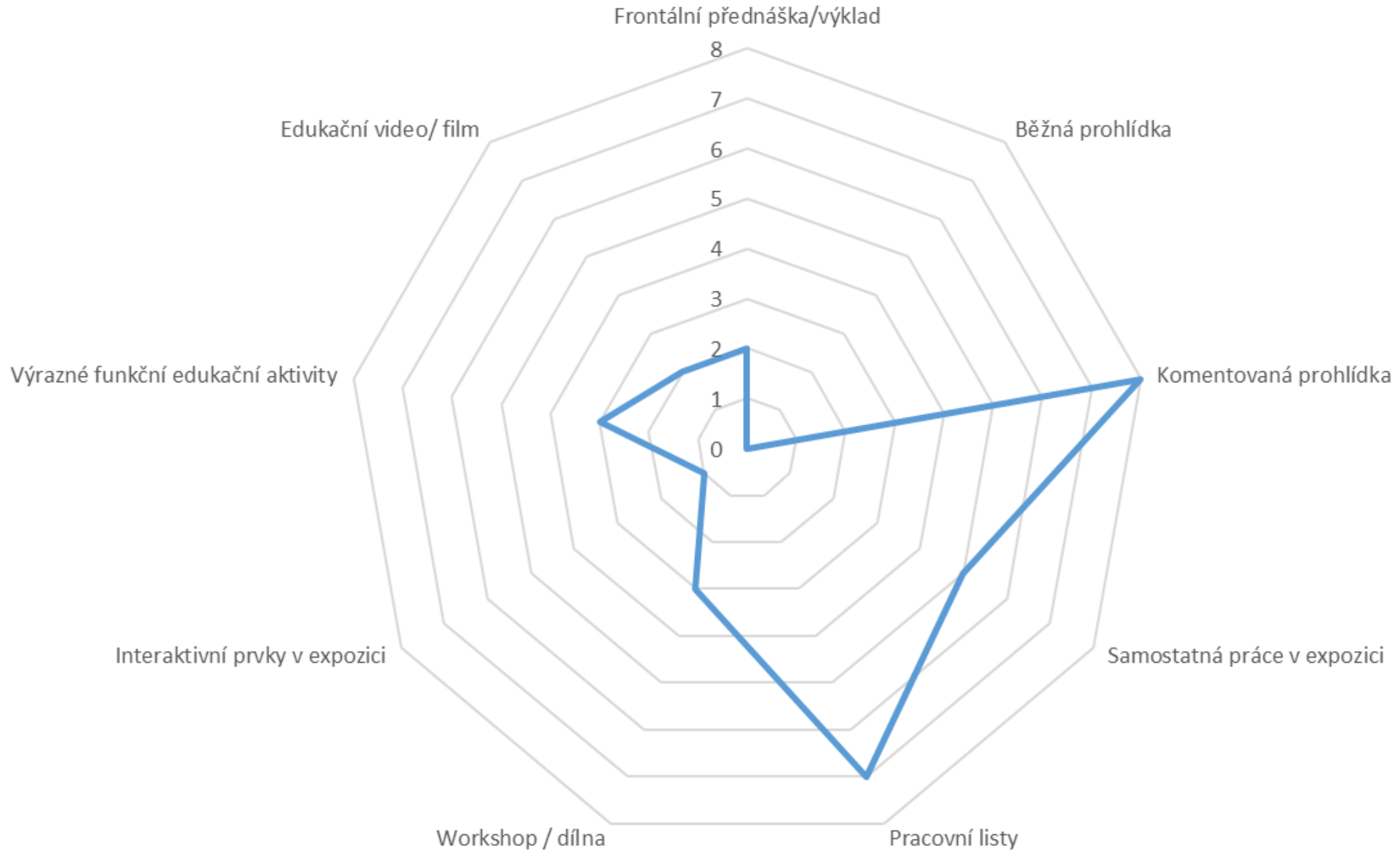
Metody

Aktivizační a inovativní metody jsou standardní složkou kvalitního programu. Je přitom velmi důležité, jak hluboce je lektor seznámen se všemi cíli programu a jak jich dokáže prostřednictvím metodicky zpracovaných metod dosahovat.

Ve sledovaných programech byly využity zejména prvky těchto edukačních aktivit:

- haptické aktivity
- využití postupů dramatické výchovy (v programech Příběh památníku, Petrův ... a jiné)
- neverbální komunikační aktivity (Zlatokorunský Orbis pictus)
- rukodělné workshopy (Putování Severní Amerikou)
- tematické dílny (Z babiččiny a maminy aktovky, Zlatokorunský Orbis Pictus)
- interaktivní prvky v expozicích (tyto prvky využívá zejména velmi dobře zpracovaný program Boží bojovníci).

Četnost forem edukačních metod v programech

Doporučení:

Pokud těžiště programu spočívá na verbálních formách předávání edukačního obsahu, program ztrácí na atraktivitě i efektivnosti.

Jako vhodné se jeví využití především aktivizačních a pohybových metod, které představují plnohodnotný edukační nástroj a zasahují široké spektrum možností vnímání a přijímání nových poznatků a zefektivňují následné ukládání informací.

Pro upevnění vybraných informací lze využít pracovní listy. Je přitom důležité dobře zvolit jejich obsah a formu odpovídající dané věkové skupině. Využití pracovních listů přitom není podmínkou pro vytvoření kvalitního vzdělávacího programu.

RVP

Navštívené programy mají výrazně humanitní charakter, odkazující ke společenským vědám, umění a historii.

Nejčastěji programy pracují se vzdělávací oblastí Člověk a společnost a Člověk a jeho svět.

Nejméně se vzdělávací oblastí Člověk a příroda.

Vůbec se nevěnovaly vzdělávacím oblastem exaktním a aplikovaným – matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, chemie.

Absentuje také zaměření na oblast hudební výchovy, výchovy ke zdraví a tělesné výchovy.

Zastoupení vzdělávacích oblastí

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA

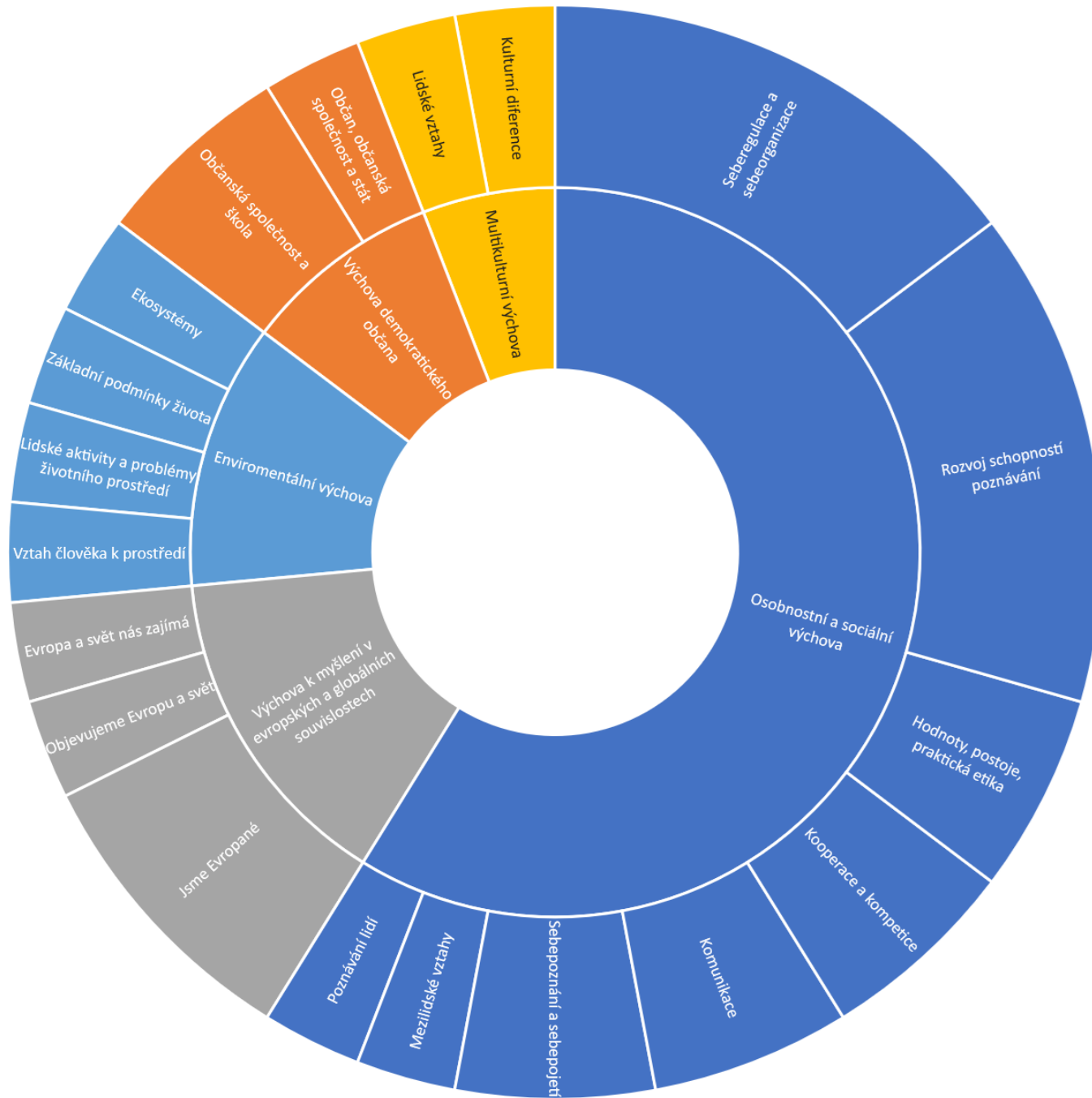
Sledované programy nabízely možnost využít edukační potenciál zejména pro průřezová témata z oblasti Osobnostní a sociální výchovy, nejčastěji v rámci podtématu Seberegulace a sebeorganizace a Rozvoj schopnosti poznávání

zcela schází zásadní uchopení témat Řešení problémů a rozhodovací dovednosti a Kreativita

Nejméně zastoupenou tematickou oblastí je oblast Multikulturní výchova s tématy Kulturní diference a Lidské vztahy.

Dalšími zcela absentujícími tématy jsou Principy demokracie a Formy participace v politickém životě, patřící do tematické oblasti Výchova demokratického občana.

Zastoupení průřezových témat

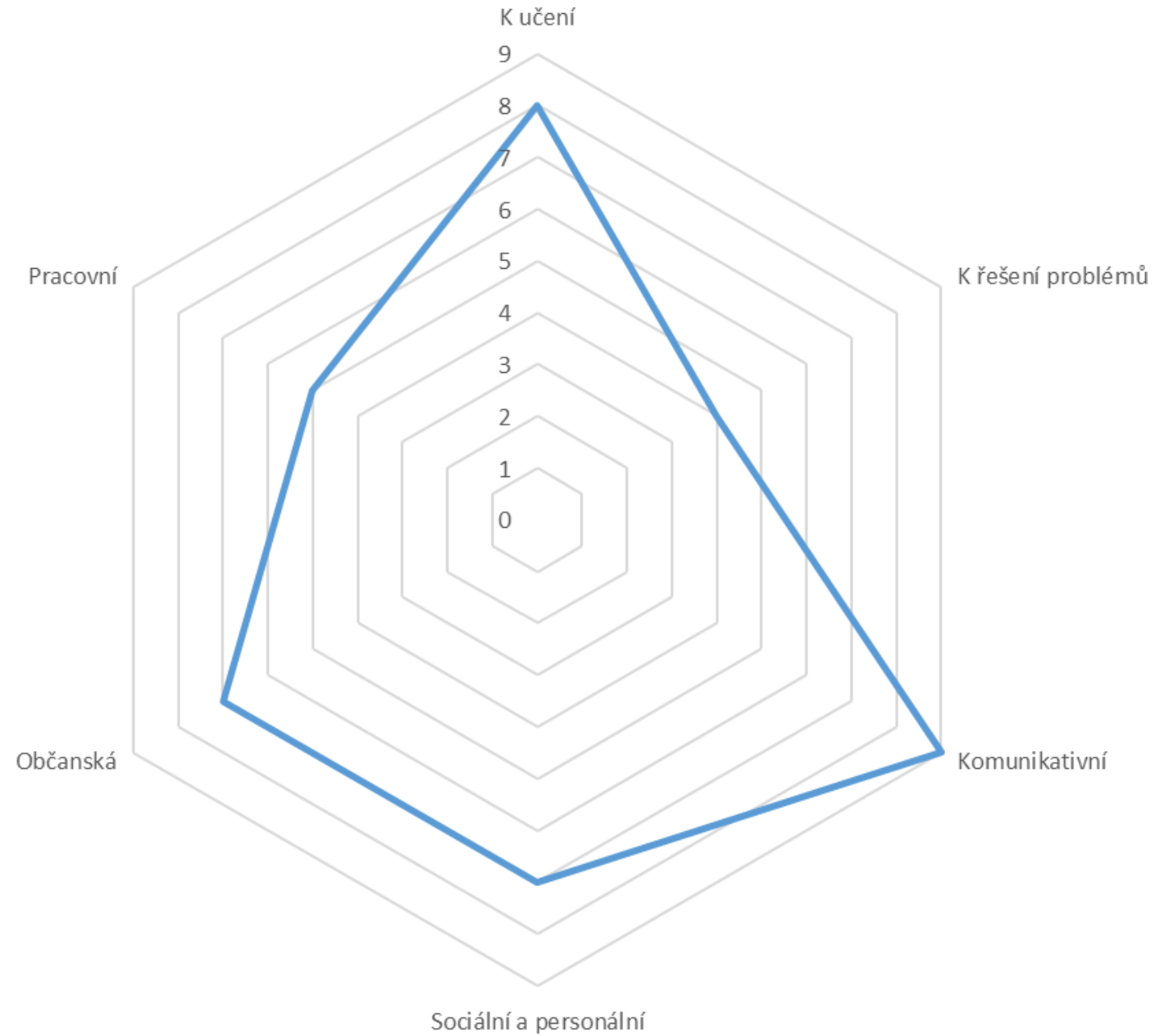

KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Za klíčové jsou považovány:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- kompetence komunikativní
- kompetence sociální a personální
- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Četnost rozvíjených klíčových kompetencí

CÍLE

Cíle programu by měly být obsaženy v anotacích vzdělávacích programů, aby usnadnily orientaci pedagogů v jejich výběru.

V tabulkách jsou u každého programu formulovány vybrané možné cíle, které vykreslují vzdělávací potenciál programu vzhledem ke konkrétním vzdělávacím a kompetenčním výstupům. Pozice cílů není hierarchická a neodráží míru jejich naplňování v rámci programu. Cíle nejsou řazeny podle významnosti nebo dominance v programu.

Jsou zde uváděny cíle různého typu – cíle znalostní, dovednostní, cíle směřující k rozvíjení klíčových kompetencí.

KONCEPTOVÝ DIAGRAM

Jedná se o schematický model obsahu výuky.

Primárně slouží k názornější představě, jak probíhá výuka v konkrétním programu, které kontexty obsahuje a jaký postup je zvolen k rozvíjení základních klíčových kompetencí.

Mapuje konkrétní zvolený postup k dosažení stanovených vzdělávacích cílů.

DOTAZNÍKY

Dotazníky byly doplňkovým nástrojem pro získání zpětné vazby žáků a učitelů. Použity dva typy – pro žáky a pro učitele.

Sloužily jako základní kostra pro strukturované rozhovory.

Otázky formulované jako otevřené a výkladové - neumožňují následnou kvantifikaci získaných dat.

Exploatace dat je tedy nepřesná a slouží jako komentář k dokreslení uceleného obrazu výsledků hospitací a jako nástin autentické zpětné vazby ze strany učitelů a žáků.

Doporučení

Nespojovat výjezd za programem s dalšími náročnými aktivitami – prohlídkou pamětihodností apod.

Pokud se jedná o program náročný (dlouhý výklad, množství verbálně sdělovaných informací bez aktivit), situovaný do odpoledních hodin a v případě, že děti absolvovaly již v daný den jiný program (typicky prohlídku města), jsou unavené a snižuje se jejich schopnost práce (patrně i pravděpodobnost míry přínosu programu).

Využívat rozmanité aktivizační prvky cíleně a vyváženě rozložené do celého programu.

Klíčový je zážitek – využívat dobře zpracovanou metodiku a práci s autenticitou prostoru paměťových a kulturních institucí k navození wow-efektu a flow efektu.

Využít co nejvíc autenticitu a potenciál vystavovaných předmětů – využívat principů předmětového učení a co nejkvalitněji přistupovat k transformaci vzdělávacího obsahu.

Dílny a workshopy jsou vítány ze strany žáků i učitelů – zařazovat do programů účelně a v co nejvyšší míře manuální a praktické činnosti.

Připravenost institucí

Negativně je vnímaná nedostatečnost nebo úplná absence odpočinkových zón v institucích. Nedostatkem může být kvalita lektorského výkonu (dlouhé a obsažné výklady bez aktivizačních a inovativních prvků) – to klade požadavek na kvalitní metodiku a kvalifikované lektory. Zaznamenán požadavek intenzivnější práce s autenticitou. (Při komentované prohlídce nedochází automaticky k didaktické transformaci – nabízí se více využívat potenciál předmětového učení, to je opět úkol pro dobré metodiky a lektory.)

Instituce jsou i v důsledku Pokusného ověřování přetížené. Poukazují na nedostatek lektorů a nedostatečnost zázemí pro to, aby mohly vyhovět zájmu škol o nabízené programy.

Průměrný počet lektorů

1,78 na program

6 x 1

1 x 2

1 x 3

1 x 5

Počet žáků

Průměrně: 14,43 dítěte/jednoho lektora

- Celkem 231 dětí
- Celkem 16 lektorů

Průměrný počet žáků na program: 25,7

Pozitiva

Potenciál, jehož rozvíjení je v zájmu žáků, pedagogů i paměťových a kulturních institucí. Autenticita prostor a předmětů v expozicích = edukačním klíčem, který má značný vliv na intenzitu vnímání a přijímání nových informací. Muzea a galerie jsou plnohodnotnou složkou procesu vzdělávání, ale také relevantní a plnohodnotnou součástí vzdělávacího systému.

Příležitosti

Představí žákům kulturní instituce jako místa získávání nových poznatků a zkušeností, a to přirozenou formou intencionálního vzdělávání. Je pravděpodobné, že mohou do budoucna podporovat zvyšování kvality, atraktivity a funkčnosti muzejních a galerijních expozic. Stejně tak mohou přispívat ke zvyšování kvality školního vzdělávání přenášením inovativních přístupů a metod.

Negativa

V důsledku nutnosti vycházet z omezených časových dotací dochází v případech, kdy škola musí překonat větší vzdálenost, ke **kumulaci aktivit** v cílovém místě. V důsledku toho se projeví na straně žáků únava či nesoustředění, což má negativní vliv na přínos absolvovaného programu.

Jeden lektor provádí programem početnou skupinu žáků, přítomnost dalších skupin v expozici působí rušivě.

Programy s těžištěm ve výkladu s minimem nebo bez aktivizačních prvků a s velkým množstvím předávaných informací bez možnosti pořízení záznamu.

Hrozby

Dobrá zkušenost s kvalitními programy a jejich edukačním přínosem generuje rostoucí zájem o tyto programy ze strany škol. V kulturních institucích to může způsobit problémy se zajištěním dostatečného počtu kvalitních pedagogů, metodiků a lektorů. Hrozí pak, že programy budou realizovány v časové či personální tísní, což by mělo negativní vliv na kvalitu a úroveň programů.